

Strid om minnesmerke

Stiftelsen Norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Norske frivillige fra krigen på Østfronten ønsker å reise et minnesmerke i Finland over de nær to hundre nordmenn som falt i kampen mot russerne. Dette har vakt oppsikt i Norge denne sommeren, og stortingspresident Benkow har personlig grepet inn overfor finske myndigheter.

Desember 1939 ble Finland angrepet av Sovjetunionen. Vinterkrigen, som den ble kalt, førte bl.a. til at 450.000 finner ble fordrevet fra sine hjem i Karelen. De fikk aldri vende tilbake.

Sovjet ble øyeblikkelig ekskludert av Folkeforbundet. Biterheten over russernes overfall var stor, ikke minst i Norge. Man hadde friskt i minne aviser nær sagt daglige beskrivelser av Stalins tyranni og «utrenskningene» i 30-årene. Mange nordmenn nærret således stor antipati overfor kommunismen.

Reaksjonene uteble da heller ikke. Over tusen studenter samlet seg til en spontan sympatidemonstrasjon ved den finske legasjon i Oslo da meldingen om angrepet kom. Tusener andre var ellers møtt fram. I Kirkenes arbeidet man døgnet rundt med å skaffe husly til finske flyktninger som veltet inn over grensen. Utallige nordmenn sa seg villig til å ta imot evakuerte finske barn. Mens russerne protesterte mot den norske "holdning", ble målet om å samle inn 50.000 ryggsekker til Finland nådd.

Største offer var kontingentene av norske frivillige til vinterkrigen. De overlevende vendte tilbake til Norge som helter.

To år senere angriper Tyskland Sovjetunionen, og den såkalte «Fortsettelseskrigen» i Finland innledes. Med tyskeres hjelp skulle finne slå russerne tilbake. I Norge startet nazistene en kampanje for å få nordmenn til å melde seg til tjeneste på Østfronten. Det store flertall av gode nordmenn ønsket naturligvis ikke å gå fiendens ærena.

Likevel meldte noen tusen norske gutter seg til tjeneste. 6000 ble antatt, og satt inn i krigen på Østfronten. Enkelte havnet i Den norske legion, andre i regulære tyske tropper. Det ble særlig lagt press på NS-ungdommene til å melde seg. Langt de fleste frontkjemperne

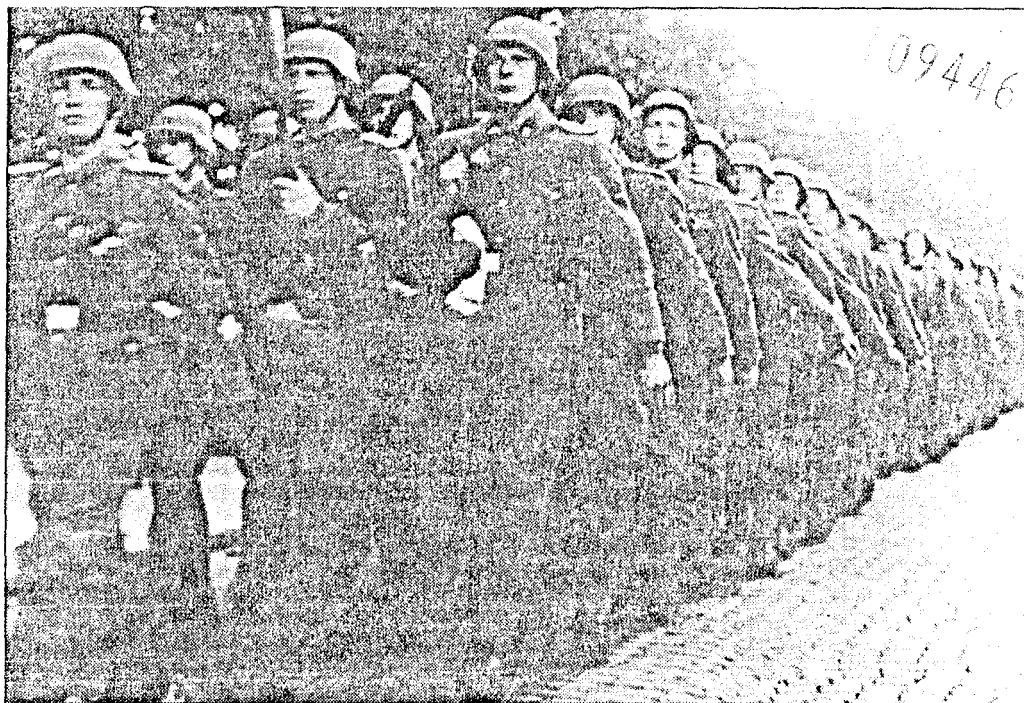

Foto: NTB

Minnesmerke. Sverre Torp tar i dagens kronikk opp spørsmålet om ikke tiden er moden til å reise et minnesmerke over norske soldater som falt i Vinterkrigen.

■ VINTERKRIGEN

196 norske frontkjemper falt på Finlands-avsnittet under den annen verdenskrig. Er tiden moden for å reise et minnesmerke ove disse? Sverre Torp ettelyster forsoning i dette innlegget. Torp er lærer ved Seiersten ungdomsskole.

var da også medlemmer av Quislings parti. Den tyske propagandamaskinen satte dessuten likhetstegn mellom den frivillige innsats under Vinterkrigen og nå etter 1941. For endel var trolig dette utslagsgivende. Av de 900 nordmenn som ble liggende igjen på slagmarken, utgjorde Finland-avsnittet 196 falne.

Overlevende og etterlatte fra Fortsettelseskrigen ønsker i dag å reise et minnesmerke over de 196 som falt på finsk side av grensen. Dette ble godkjent av finske myndigheter som imidlertid gjorde helomvending etter skriftlig protest fra stortingspresident Jo Benkow. Til Verdens Gang understreker Benkow at protesten gjaldt den offisielle medvirkning fra finsk side.

Dette er ingen enkel affære. Selv 50 år etter krigen er følelsene fortsatt sterke. Mange

nordmenn, ikke minst sjøfolkene, gjorde en enorm innsats under krigen. Det store presset gjorde at enkelte fortsatt sliter med lidelsene, og følgelig har tungt for å forsone seg med de som kjempet på den gale siden.

Frontkjemperne fikk sin rettmessige straff etter krigen. Våpentjeneste for fienden var, og bør være en uendelig alvorlig sak. Straffene var således strenge. Men motivene blant frontkjemperne kunne nok variere. Fra de som i sine hjerter ønsket å fremme den nazistiske ideologi til de som alene var drevet av kampen mot kommunismen. Ytterpunktene kan best beskrives med de to brødrene som meldte seg for å hevne sine finske besteforeldre i Karelen, og med stornazisten Reidar Haaland som etter tjenesten på Østfronten opererte som angiver og torturist. Haaland ble etter krigen dømt til

døden. Ungguttene ungikk heller ikke straff.

Begge eksemplene utløser tanker og spørsmål - hver på sin måte. Et eventuelt minnesmerke i Finland reiser også spørsmål: Hva ligger bak frontkjempernes initiativ? Er det riktig av norske myndigheter å blande seg inn i dette? Til VG sier tidligere frontkjemper Helge Wiik at de som kjempet ofret livet for noe de trodde på. Minneplaten skulle for øvrig ha en enkel inskripsjon: «Til minne om de 196 frivillige som falt i Fortsettelseskrigen 1941-44».

Det er med andre ord ikke snakk om et monument i hugget granitt over gammel eller ny nazisme. Heller ikke en gedigen bauta med hyllest til de 6000 frivillige. Kun en stein som ligger i en finsk skog. En stein med en minneplate som vekker strid i Norge.

Mens asken fra de henrettede i Nürnberg-prosessen ble spredt for vinden fra fly, har norsk storsinn tillatt at selv forræderen Quisling fikk sin grav i fedrelandet. Norske etterlatte fra krigen i Finland har ingen grav å gå til. Det er dette saken gjelder.

Krigen i Norge sluttet ikke i 1945. Når får vi fred og forsoning?

Av SVERRE TORP